

Motion till riksdagen 2009/10:U270

av **Bodil Ceballos och Peter Rådberg (mp)**

Erkännande av stater

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utarbeta riktlinjer för hur Sverige ska ställa sig då stater utropar sin självständighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att följa FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR), ILO-konvention nr 169 om skydd för ursprungs- och stamfolkens rättigheter samt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för ökad regional integration.

Inledning

Miljöpartiet de grönas vision är en värld med färre gränser, inte fler, en värld där människor fritt kan röra sig över gränserna, en värld där ingen tvingas fly men alla har rätt att förflytta sig dit de vill. Vi förespråkar samtidigt folkens rätt till självbestämmande. Folkens rätt till självbestämmande kan i praktiken innebära att fler gränser skapas eller flyttas och att nya minoritetsgrupper bildas. Frågan om en egen stat är den bästa lösningen eller om det finns andra och bättre former för självbestämmande för dessa grupper är inte en lätt fråga att avgöra.

Då Kosovo utropade sin självständighet var vi snabba att ansluta oss till skaran av länder som erkände Kosovos självständighet. När Sydossetien gjorde detsamma intog vi en helt annan ståndpunkt. Omständigheterna var naturligtvis inte exakt desamma, vilket visar att det inte finns en standardlösning. Det måste dock finnas någon form av förutsägbarhet och enhetlighet i de sätt Sverige bedömer dessa ärenden på.

Fel! Okänt namn på

När det finns ett definierat territorium kan det tyckas vara enkelt att ta steget till självständighet och för andra länder att erkänna det nya landet, men när så inte är fallet, när den folkgrupp det handlar om lever i flera länder och har större eller mindre självbestämmande i förhållande till den stat de lever i, är frågan ännu mer komplex. Några exempel är Kurdistan, Katalonien och Sápmi.

För att bringa klarhet i denna invecklade fråga har Miljöpartiet genomfört ett antal seminarier om minoriteter och deras rättigheter. Utgångspunkten har varit frågan om drömmen om ett eget land är levande och om den är realistisk. En annan utgångspunkt har varit hur eventuella nya minoriteters rättigheter tas till vara i ett eventuellt nytt land. Diskussionen fördes då Kosovo blev självständigt avseende den serbiska enklaven som blev kvar i Kosovo. Det talas mindre om hur t.ex. de albansktalande i Vojvodina i Serbien har det och hur deras rättigheter tas till vara. I och med separationen har de hamnat i en situation där de examina som ungdomar tagit på universitetet i Pristina, där de historiskt brukat studera på sitt hemspråk, inte godkänns i deras hemland Serbien. Detta i kombination med andra diskriminerande metoder gentemot den albanskspråkiga minoriteten leder till att ungdomar flyttar och att samhällena utarmas alltmer. Det är en form av etnisk rensning på lång sikt. Detta är naturligtvis inte bra och Miljöpartiet vill arbeta för att inga minoritetsgrupper ska diskrimineras.

En egen stat

Det är viktigt att utgå från att stat och nation inte är detsamma. Gränser har alltid dragits av segraren och folk har splittrats, även nationer. Självbestämmande är inte heller synonymt med självständighet. Självbestämmande kan uppnås i högre eller mindre grad där den självständiga staten är den högsta och den autonoma regionen befinner sig i den lägre delen. En stats suveräna rätt till självständighet måste hållas isär från dess autonomi att utöva en faktisk självständighet, uttrycker statsvetaren Kjell Goldmann m.fl. 1999 i boken Politikens internationalisering. Att vara en suverän stat innebär alltså inte med nödvändighet att man alltid har full handlingsfrihet att utöva sin suveränitet. Hur omvärlden ser ut är av avgörande betydelse.

Även om många splittrade folk drömmer om en egen stat med tydliga geografiska gränser, som ett Storkurdistan, så är slutsatsen de flesta drar att det inte är realistiskt på kort sikt och de söker därför alternativa lösningar med fokus på att erkännas som folk, som likvärdiga medborgare, som nation i staten etc. Tillgången till det egna språket, den egna kulturen och möjligheter att få använda dessa är grundläggande krav liksom att ha samma rättigheter som den styrande folkgruppen. Alla försök till assimilering föder större motstånd medan ett reellt självbestämmande ger möjligheter att delta på samma villkor som den övriga befolkningen utan att för den skull behöva förneka den egna kulturen. Rätten till självbestämmande och rättvis behandling går att uppnå om viljan finns från båda parter, även inom existerande stater.

Fel! Okänt namn på

En viktig aspekt är också att inte alla kurder, katalaner eller samer vill exakt detsamma och att det vid självständighet för ett folk med ett visst avgränsat territorium alltid kommer att finnas nya minoritetsgrupper, dels de som inte var för en självständighet, dels andra folkgrupper som en gång tillhörde den ”styrande” gruppen. Vi har under årens gång sett en del avskräckande exempel där människor nekats medborgarskap, t.ex. i Estland, och där diskrimineringen har flyttat från den ena gruppen till den andra. Då Kosovo utropade sin självständighet fanns bestämmelser med i syfte att garantera den serbiska befolkningens rättigheter och inflytande. Om de är tillräckliga återstår att se.

En annan fråga är om alla kurder, katalaner, samer m.fl. folkgrupper eftersträvar en gemensam stat eller om de hellre ser en helt egen stat, eller en helt annan lösning. Med våra seminarier som grund drar vi slutsatsen att uppfattningen är väldigt splittrad när det gäller t.ex. Kurdistan. Någon entydig önskan att uppgå i en enda stat har inte framkommit. Det har historiskt sett förekommit en del konflikter också mellan olika delar av Kurdistan. För Kataloniens del förekommer ingen strävan att bilda en gemensam stat för alla katalansspråkiga. Den del som tydligast eftersträvat en egen stat är spanska Katalonien, dock inte alla katalansspråkiga delar av landet. Samerna kan röra sig förhållandevis fritt över de nordiska gränserna, vilket är viktigt för deras kultur. Den enda grupp som skulle vara ”stor nog” befolkningsmässigt att bilda ett eget land är de ryska samerna.

Att erkänna eller inte erkänna en stat

När Sverige står inför situationen att erkänna nya stater ska vi naturligtvis rätta oss efter de folkrättsliga regler som finns men vi ska inte tänja på tolkningen av dem i den riktning vinden blåser för tillfället. Ett sätt är naturligtvis att be landet i fråga att anordna en folkomröstning – eventuellt i FN-regi. Att det inte alltid är verkningsfullt är Västsahara ett tydligt exempel på, där beslut om en folkomröstning finns sedan många år tillbaka men där förutsättningarna för att faktiskt låta västsaharierna få rösta om sin egen framtid verkar alltmär avlägsna. Inte minst efter den stora inflyttning av marockaner som pågått under lika många år. Samma situation ser vi i Tibet och i många andra regioner i Kina.

För Miljöpartiet är den viktiga frågan hur vi tar reda på det berörda folkets verkliga vilja och hur vi garanterar att eventuella nya minoritetsgrupper kommer att respekteras och inte diskrimineras etc. Det finns därför ett antal frågeställningar, förutom de rent folkrättsliga reglerna, som ett erkännande bör vila på. Dessa är t.ex.:

1. Hur tar vi reda på befolkningens verkliga vilja?
2. Vilka får rösta/delta i beslutsfattandet?
3. Kommer minoriteter att respekteras?
4. Kommer den nya staten ha möjlighet att faktiskt utöva sin suveränitet?

Fel! Okänt namn på

5. Finns det andra godtagbara, eller bättre, former för att garantera folks självbestämmande utan att skapa nya gränser?

För att få tydligare och enhetligare bedömningar av huruvida Sverige ska erkänna eller inte erkänna stater bör riktlinjer utarbetas.

Kulturella rättigheter

Folk som lever splittrade i olika länder utsätts ofta för många former av diskriminering i egenskap av minoriteter i den stat de lever i även om de ofta sammantaget är lika många som hela länder. Bara i Turkiet lever 20 miljoner kurder, dvs. drygt 2 gånger Sveriges befolkning. Tillsammans med övriga kurder är de nästan dubbelt så många, även om det är oklart exakt hur många. Istället för att kunna samarbeta och ha en blomstrande kurdisk kultur straffas de i flera länder för att de använder sitt språk, firar sina högtider etc. Att studera på det egna språket känns självklart för de flesta av oss men är något som en stor del av världens folk inte får möjlighet till. Ibland när det finns möjlighet att studera på hemspråket reses andra problem. Ovan har jag nämnt situationen i Vojvodina där studenterna har möjlighet att studera på sitt hemspråk men inte får sina examina godkända eftersom de två länderna splittrats.

Vi behöver dock inte gå så långt som till Mellanöstern eller Balkan för att inse att regional integration över statens gränser både ekonomiskt, politiskt och kulturellt är en förutsättning för goda relationer mellan stater och mellan folkgrupper. Sverige har inte gått i bräschen för att erkänna urfolks och minoriteters kulturella rättigheter men det innebär inte att vi inte kan bli bättre. I FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) finns regler rörande självbestämmande och minoriteters rättigheter som vi självklart ska leva upp till och uppmana andra att leva efter. Sverige ratificerade år 2000 Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter. Denna innehåller bestämmelser för hur Sverige ska hantera de minoriteter som lever i landet. I artikel 1 i konventionen går det att läsa ”Skyddet av nationella minoriteter och av de rättigheter och friheter som tillkommer personer som tillhör dessa minoriteter utgör en integrerad del av det internationella skyddet av mänskliga rättigheter och faller som sådant inom ramen för internationellt samarbete”. Dessa bestämmelser bör vi alltså även ha i åtanke då vi bedömer hur andra stater eller nationer hanterar sina minoriteter. Andra bestämmelser vi bör ha i åtanke, både för att förbättra läget för minoriteter i Sverige och i andra delar av världen, är ILO-konvention nr 169 om skydd för ursprungs- och stamfolkens rättigheter. Utöver detta kan vi i våra utrikespolitiska relationer arbeta för en förbättrad regional integration mellan länder vi vet ”delar på” en folkgrupp.

Att erkänna och respektera de olika folkgrupperna i ett land och att ge alla människor samma rättigheter leder naturligt till färre konflikter. Att främja en större regional integration över statens gränser är till gagn för alla parter både om det finns ett specifikt folk som bor på båda sidor om gränsen och om det

Fel! Okänt namn på

inte gör det. En stats gränser får inte tillåtas hindra ett folks möjlighet att umgås med sina "landsmän" i det andra landet. Regeringen bör arbeta i alla internationella fora för att främja en större regional integration som i större utsträckning också utgår från de olika folken, inte bara staterna.

Stockholm den 2 oktober 2009

Bodil Ceballos (mp)

Peter Rådberg (mp)